

Δραστηριότητα 4 - Κατευθυντήριες Οδηγίες

Photovoice: Συμμετοχική Μεθοδολογία

Το **Photovoice** είναι μια ποιοτική ερευνητική μεθοδολογία και εργαλείο κοινωνικής παρέμβασης, που χρησιμοποιεί τη φωτογραφία ως μέσο για να δώσει «φωνή» σε κοινότητες, περιθωριοποιημένες ομάδες ή ανθρώπους που συνήθως δεν έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν την οπτική τους για τον κόσμο.

Προέλευση και Φιλοσοφία (5–7 λεπτά)

Αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1990 από τις Caroline Wang και Mary Ann Burris. Η μεθοδολογία αυτή βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

- Ενδυνάμωση των ανθρώπων
- Κριτική παιδαγωγική του Paulo Freire
- Φεμινιστική φωτογραφία για ντοκιμαντέρ

PhotoVoice_Stats_to_
Stories.mp4

ελέγξτε το αρχείο ήχου

Πλεονεκτήματα

- Δίνει φωνή σε όσους/ες συνήθως δεν έχουν
- Δημιουργεί κριτική επίγνωση
- Παράγει ισχυρά οπτικά δεδομένα
- Διευκολύνει τον διάλογο και την κοινωνική αλλαγή
- Είναι προσβάσιμο σε άτομα με διαφορετικά επίπεδα γραμματισμού

Πώς να το χρησιμοποιήσετε

1. Προετοιμασία

- Προσδιορίστε ποια μορφή θα εφαρμόσετε: πραγματικές προσωπικές φωτογραφίες ή εικόνες από το διαδίκτυο.
- Χωρίστε όλους τους/ συμμετέχοντες σε ομάδες — συνήθως 7–10 άτομα.
- Εξηγήστε το θέμα (όμως τα ζητήματα της κλιματικής αλλαγής θα πρέπει ήδη να είναι ξεκάθαρα) ή τους στόχους που θα διερευνηθούν (π.χ.):
 - Περιβαλλοντικές αλλαγές που αναγκάζουν ανθρώπους να μετακινηθούν
 - Χαμένα μέσα βιοπορισμού (αγροκτήματα, κτηνοτροφία, αλιεία)
 - Διαδρομές μετανάστευσης
 - Εκτοπισμένες οικογένειες και κοινότητες
 - Επισιτιστική ανασφάλεια
- Παρέχετε κάμερες ή χρησιμοποιήστε κινητά τηλέφωνα// δώστε ή ζητήστε να βρουν εικόνες στο διαδίκτυο

Οφέλη/Μειονεκτήματα της Χρήσης Εικόνων από το Διαδίκτυο

✓ **Προσβάσιμη** – Δεν χρειάζονται κάμερες ✓ **Γρήγορη** – Μπορεί να γίνει σε μία συνεδρία ✓
Εκπαιδευτική – Κατάλληλη για μάθηση γύρω από το ζήτημα ✓ **Παγκόσμια οπτική** – Επιτρέπει να δούμε πολλαπλά πλαίσια ✓ **Ασφαλές** – Μειώνει τον κίνδυνο επανατραυματισμού συμμετεχόντων/ουσών που έχουν βιώσει τέτοιες εμπειρίες

Περιορισμοί που πρέπει να ληφθούν υπόψιν

⚠ **Όχι οι δικές τους ιστορίες** – Χάνεται η δύναμη της προσωπικής αφήγησης ⚠ **Ηθικά ζητήματα** – Άγνωστη συναίνεση/πλαίσιο των αρχικών φωτογραφιών ⚠ **Λιγότερη ενδυνάμωση** – Οι συμμετέχοντες/ουσες δεν δημιουργούν, απλώς επιλέγουν ⚠ **Πιθανή μεροληψία** – Τα μέσα μπορεί να δείχνουν μόνο δραματικές στιγμές

Δραστηριότητα με πραγματικές φωτογραφίες

Οι συμμετέχοντες/ουσες τραβούν/φέρνουν πραγματικές προσωπικές φωτογραφίες που αναπαριστούν την εμπειρία τους σε σχέση με το επιλεγμένο θέμα. Συνήθως έχουν μερικές εβδομάδες για να «τεκμηριώσουν» την πραγματικότητά τους.

Συζήτηση στην Ομάδα

Συναντήσεις όπου οι συμμετέχοντες/ουσες:

- Μοιράζονται τις φωτογραφίες τους
- Αφηγούνται τις ιστορίες πίσω από τις εικόνες
- Συζητούν τα νοήματα: Ποια συναισθήματα ή ερωτήματα γεννούν αυτές οι εικόνες/φωτογραφίες;
- Αναγνωρίζουν κοινά θέματα: μοιράζονται ιδέες

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: Το ακρωνύμιο **SHOWED** χρησιμοποιείται συχνά για να καθοδηγήσει τη συζήτηση:

S – See (Τι βλέπω): Τι βλέπετε στη φωτογραφία; Εξηγήστε τους λόγους της επιλογής σας: τι σας θυμίζει η εικόνα; ποια ανάμνηση, ιδέα ή προσωπική εμπειρία; Τι συναισθήματα σας προκαλεί (λύπη, ελπίδα, ανησυχία, περιέργεια); Ποια λεπτομέρεια τραβά πρώτα την προσοχή σας και γιατί;

H – Happening (Τι συμβαίνει): Τι πραγματικά συμβαίνει; Τι ιστορία λέει αυτή η εικόνα για το κλίμα και τη μετανάστευση (π.χ. ξηρασία, πλημμύρες, καταιγίδες, αποψίλωση, καύσωνες); Τι δείχνει για τη μετανάστευση (κίνηση, εκτοπισμό, εγκαταλειμμένα μέρη, προσωρινά καταλύματα, ανθεκτικότητα);

O – Our understanding (Η κατανόησή μας): Πώς σχετίζεται με τη ζωή μας; Τι έκανε αυτή την εικόνα σημαντική για εσάς; Γιατί συνδεθήκατε με αυτήν; Τι σας βοηθά να κατανοήσετε; Η φωτογραφία αμφισβητεί ή επιβεβαιώνει τις προηγούμενες ιδέες σας;

W – Why (Γιατί): Γιατί υπάρχει αυτή η κατάσταση; Ποιες κλιματικές διεργασίες συμβάλλουν (π.χ. αύξηση θερμοκρασιών, λειψυδρία, άνοδος στάθμης θάλασσας); Γιατί συμβαίνει; Ποια κλιματική επίπτωση και ποιες συστημικές αστοχίες οδήγησαν εδώ;

E – Empower (Ενδυνάμωση): Πώς μπορούμε να ενδυναμωθούμε; Πώς η κατανόηση του προβλήματος μας κάνει να νιώθουμε λιγότερο ανίσχυροι και πιο ικανοί να δράσουμε; Ως μέλος μιας κοινότητας, ποιος θα μπορούσε να είναι ο ρόλος σας; Πώς η εκπαίδευση, η επικοινωνία και η αφήγηση μπορούν να ενδυναμώσουν; Η φωτογραφία εμπνέει ελπίδα, αλληλεγγύη, δημιουργικότητα ή ευθύνη; Πώς;

D – Do (Τι κάνουμε): Τι μπορούμε να κάνουμε; Σε ποιες δράσεις ή αλλαγές μας καλεί αυτή η εικόνα; Ποια μικρά βήματα μπορούμε να κάνουμε στην καθημερινότητα για να μειώσουμε το κλιματικό αποτύπωμα ή να στηρίξουμε εκτοπισμένες κοινότητες; Τι μήνυμα θα θέλατε να μεταδώσετε αφού δείτε αυτή την εικόνα;

Για να «ζωντανέψει» η συζήτηση, οι εκπαιδευτικοί μπορούν επίσης να υιοθετήσουν τις *TEACHER TALK TACTICS* της Voice 21.

Δράση και Διάχυση: τελικό αποτέλεσμα

Αυτή η ενότητα είναι παρόμοια και για τις δύο προσεγγίσεις (βλ. παρακάτω).

Photovoice με εικόνες από το Διαδίκτυο – «Ανάλυση εμπνευσμένη από το Photovoice»

Εισαγωγή (10 λεπτά): Δείτε παραπάνω την παράγραφο «Προέλευση και φιλοσοφία».

Φάση Επιλογής Εικόνων (15–20 λεπτά): Οι συμμετέχοντες/ουσες θα αναζητήσουν και θα επιλέξουν εικόνες που είναι σχετικές/εκφραστικές για τους ίδιους/ες.

Οδηγίες προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες: "Αναζητήστε στο διαδίκτυο 3–5 εικόνες που, για εσάς, αναπαριστούν καλύτερα τη μετανάστευση που προκαλείται από την κλιματική αλλαγή. Αναζητήστε εικόνες που συνδέονται με:

- Περιβαλλοντικές αλλαγές που αναγκάζουν ανθρώπους να μετακινηθούν
- Χαμένα μέσα βιοπορισμού (αγροκτήματα, κτηνοτροφία, αλιεία)
- Διαδρομές μετανάστευσης
- Εκτοπισμένες οικογένειες και κοινότητες
- Επισιτιστική ανασφάλεια
- Προσαρμογή και ανθεκτικότητα

Προτεινόμενες λέξεις-κλειδιά για αναζήτηση:

- «κλιματική μετανάστευση» ("climate migration")
- «εκτοπισμός λόγω ξηρασίας» ("drought displacement")
- «κλιματικοί πρόσφυγες» ("climate refugees")
- «γεωργία και κλιματική αλλαγή» ("farming climate change")
- «εκτοπισμός λόγω πλημμυρών» ("flood displacement")
- Συγκεκριμένες τοποθεσίες: "Ethiopian climate migration", "Sahel drought", κ.λπ.

Σημαντική σημείωση: Επιλέξτε εικόνες από ειδησεογραφικές πηγές, ΜΚΟ ή τεκμηριωμένες ιστορίες (όχι τυχαία κοινωνικά δίκτυα) για αυθεντικότητα. Παρέχεται επιλογή στο παράρτημα.

<https://pixabay.com/>

<https://unsplash.com/>

Συζήτηση Φωτογραφιών (30–35 λεπτά)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: Κάθε συμμετέχων/ουσα μοιράζεται 2–3 εικόνες χρησιμοποιώντας προσαρμοσμένες ερωτήσεις SHOWED:

S – See: Τι βλέπετε στη φωτογραφία; Εξηγήστε τους λόγους της επιλογής σας: τι σας θυμίζει; Ποια ανάμνηση, ιδέα ή προσωπική εμπειρία σου φέρνει στο νου; Ποια συναισθήματα πυροδοτεί (λύπη, ελπίδα, ανησυχία, περιέργεια); Ποια λεπτομέρεια τραβάει πρώτα την προσοχή σου και γιατί;

H – Happening: Τι συμβαίνει πραγματικά; Ποια ιστορία αφηγείται αυτή η εικόνα για το κλίμα και τις μεταναστεύσεις (π.χ., ξηρασία, πλημμύρες, καταγίδες, αποψύλωση δασών, κύματα καύσωνα); Τι δείχνει για τη μετανάστευση (μετακίνηση, εκτοπισμό, εγκαταλελειμμένους τόπους, προσωρινά καταφύγια, ανθεκτικότητα);

O – Our understanding: Πώς σχετίζεται αυτό με τις ζωές μας; Τι έκανε αυτή την εικόνα σημαντική για σένα; Γιατί συνδέθηκες με αυτή την εικόνα; Γιατί είναι αυτή η εικόνα προσωπικά σημαντική για σένα; Τι σε βοηθάει να κατανοήσεις; Αμφισβητεί ή επιβεβαιώνει η φωτογραφία τις προηγούμενες ιδέες σου;

W – Why: Γιατί υπάρχει αυτή η κατάσταση; Ποιες κλιματικές διεργασίες συμβάλλουν σε αυτή (π.χ., αύξηση θερμοκρασιών, λειψυδρία, άνοδος της στάθμης της θάλασσας); Γιατί συμβαίνει αυτό; Ποιος κλιματικός αντίκτυπος και ποιες αποτυχίες συστημάτων οδήγησαν σε αυτή την κατάσταση;

E – Empower: Πώς μπορούμε να ενδυναμωθούμε; Πώς μπορεί η κατανόηση αυτού του προβλήματος να μας κάνει να αισθανόμαστε λιγότερο ανίσχυροι και πιο ικανοί να δράσουμε; Αν σκέφτεσαι τον εαυτό σου ως μέρος μιας κοινότητας, ποιον ρόλο θα μπορούσες να παίξεις; Πώς μπορούν η εκπαίδευση, η επικοινωνία και η αφήγηση ιστοριών να ενδυναμώσουν τους ανθρώπους; Εμπνέει η φωτογραφία ελπίδα, αλληλεγγύη, δημιουργικότητα ή υπευθυνότητα; Πώς;

D – Do: Τι μπορούμε να κάνουμε; Ποιες δράσεις ή αλλαγές απαιτεί αυτή η εικόνα; Ποια μικρά βήματα μπορούμε να κάνουμε στην καθημερινή ζωή για να μειώσουμε τον κλιματικό αντίκτυπο ή να υποστηρίξουμε εκτοπισμένες κοινότητες; Ποιο μήνυμα θα ήθελες να διαδώσεις αφού είδες αυτή την εικόνα; Ποιες φωνές λείπουν από αυτές τις αναπαραστάσεις;

ΠΙΘΑΝΟ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ (10–20 λεπτά)

1. CHALK-TALK – Ρουτίνα σκέψης

1. **Εισαγάγετε ένα ερέθισμα (prompt):** κάθε ομάδα επιλέγει μία εικόνα ή σχετικό σύνολο εικόνων για να κολληθούν σε μεγάλο χαρτί ή, αν χρησιμοποιείτε πίνακα, οι εικόνες μπορούν να μοιραστούν και να χρησιμοποιηθούν ως ερέθισμα (δείτε παραδείγματα παρακάτω).
2. **Σιωπηρή γραφή:** Οι μαθητές/τριες απαντούν στο ερέθισμα γράφοντας στο χαρτί/πίνακα ιδέες/συναισθήματα/ερωτήσεις. Μπορούν να συνδέσουν ιδέες, να βρουν σχέσεις, να εξηγήσουν συσχετισμούς με βέλη...
3. **Χτίζοντας τη συζήτηση:** Στη συνέχεια διαβάζουν τις απαντήσεις και μπορούν να προσθέσουν τα δικά τους γραπτά σχόλια, ερωτήσεις, συνδέσεις ή επεξηγήσεις στις σκέψεις των συμμαθητών/τριών τους.
4. **Οπτικοποίηση της σκέψης:** Μπορούν να χρησιμοποιήσουν διαφορετικά χρώματα, αστεράκια για συμφωνία ή ερωτηματικά για απορία, κάνοντας τη σκέψη ορατή και διαδραστική.

5. **Συζήτηση με καθοδήγηση εκπαιδευτικού (προαιρετικά):** Μετά την περίοδο σιωπηρής γραφής, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να οδηγήσει συζήτηση για να επανεξεταστούν οι απαντήσεις, να διορθωθούν παρανοήσεις και να γίνουν πιο εμφανείς οι συνδέσεις.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ **ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΟΣ (prompt)** που γράφεται στο κέντρο:

Ξηρασία & σπανιότητα: «οι καλλιέργειες καταστράφηκαν λόγω πέντε χρόνων ξηρασίας».

Πλημμύρες & εκτοπισμός: «ένας/μία έφηβος/η αναγκάζεται να φύγει από το σπίτι του/της μετά την τρίτη πλημμύρα φέτος».

Αστική μετανάστευση: «κανείς δεν μιλά τη γλώσσα σου. Τι βλέπεις, τι νιώθεις και τι ελπίζεις;».

Κλιματική ανθεκτικότητα: «ξαναχτίζεις τη ζωή σου σε μια νέα κοινότητα: ελπίδες και φόβοι».

2. Δημιουργία αφήγησης

Συνδέστε τις επιλεγμένες εικόνες (storytelling: μπορείτε να επιλέξετε την οπτική του μετανάστη/τριας). Οι μαθητές/τριες μπορούν να:

- αφηγηθούν την ιστορία πίσω από τις εικόνες (προφορικά ή γραπτά), επιλέγοντας μία οπτική (εσωτερική ή εξωτερική, από κάποιον/α μέσα ή πίσω από τη φωτογραφία).
 - γράψουν ένα ποίημα, ένα ημερολόγιο ή ακόμη και ένα blog.
-

3. Ψηφιακό Κολάζ

Οι συμμετέχοντες/ουσες δημιουργούν κολάζ 4–6 εικόνων, οργανώνοντάς τες ώστε να αφηγούνται μια ιστορία: παρουσίαση της αφηγηματικής πορείας.

4. Συγγραφή λεζάντας (Caption Writing)

Χρησιμοποιήστε υπάρχουσες εικόνες χωρίς λεζάντες. Οι συμμετέχοντες/ουσες γράφουν λεζάντες από μια φανταστική προοπτική πρώτου προσώπου. Κατόπιν, συζητήστε πώς η διαμόρφωση του πλαισίου (framing) μεταβάλλει τη σημασία.

5. Κοινοποίηση & περιήγηση στην γκαλερί (gallery walk)

- **Επιλογή 1:** Εθελοντές/ριες διαβάζουν το έργο τους δυνατά στην ομάδα.

- **Επιλογή 2:** Σιωπηλή περιήγηση στη γκαλερί: οι εικόνες εκτίθενται μαζί με τα κείμενα των συμμετεχόντων/ουσών. Οι άλλοι/ες περπατούν τριγύρω, διαβάζουν και αφήνουν ανατροφοδότηση ή σημειώματα.
 - **Επιλογή 3:** Χρησιμοποιήστε Padlet.
-

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ PHOTVOICE – Πλαίσιο SHOWED

Όνομα: _____ Ημερομηνία: _____

Τίτλος ή Περιγραφή Φωτογραφίας: _____

S – SEE

1. Τι βλέπετε στη φωτογραφία;

(Καταγράψτε όλα τα ορατά στοιχεία: ανθρώπους, αντικείμενα, περιβάλλον, χρώματα, συναισθήματα.)

2. Γιατί επιλέξατε αυτή τη φωτογραφία;

(Ποια ανάμνηση ή προσωπική εμπειρία σας θυμίζει; Τι συναισθήματα σας προκαλεί;)

H – HAPPENING

3. Τι πραγματικά συμβαίνει στη φωτογραφία;

(Περιγράψτε την ιστορία που θα μπορούσε να πει για την κλιματική αλλαγή ή τη μετανάστευση.)

O – OUR UNDERSTANDING

4. Πώς σχετίζεται αυτή η εικόνα με τη ζωή ή τις εμπειρίες σας;

(Γιατί έχει νόημα για εσάς; Τι σας βοηθά να κατανοήσετε για την κλιματική αλλαγή ή τη μετανάστευση;)

W – WHY

5. Γιατί υπάρχει αυτή η κατάσταση;

(Σκεφτείτε κλιματικές διεργασίες, κοινωνικά ζητήματα, πολιτικά ή δομικά αίτια.)

E – EMPOWER

6. Πώς μπορούμε να ενδυναμωθούμε από αυτή την εικόνα;

Χρησιμοποιήστε μία ή περισσότερες από αυτές τις ερωτήσεις για να καθοδηγήσετε την απάντησή σας:

(Ποια δυνατά σημεία ή ανθεκτικότητα βλέπετε; Πώς μπορούν η εκπαίδευση, η επικοινωνία ή η αφήγηση να ενδυναμώσουν τους ανθρώπους; Ποιος θα μπορούσε να είναι ο ρόλος σας ως μέλος μιας κοινότητας;)

D – DO

7. Τι μπορούμε να κάνουμε;

(Σκεφτείτε ατομικές δράσεις, δράσεις στο σχολείο/κοινότητα ή απαραίτητες αλλαγές πολιτικής.)

Προαιρετική επέκταση δραστηριότητας

Γράψτε ένα μήνυμα ή μια σύντομη λεζάντα για τη φωτογραφία σας που να εκφράζει το βασικό της νόημα.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ 4

